

De rol van demografie in taalverandering

Freek Van de Velde
KU Leuven

Het verlies van morfologie

- Afgezien van enkele nieuwe synthetische vormen (Van Haeringen 1950), hebben de Germaanse talen (de Romaanse evengoed, trouwens) een grote omslag gezien van synthetisch naar analytisch .
- "Het overgrote deel van de veranderingen die het Nederlands de laatste duizend jaar of meer heeft meegemaakt, is in feite een rechtstreeks of indirect gevolg van deze deflexie." (Van der Horst 2004: 53)

Het verlies van morfologie

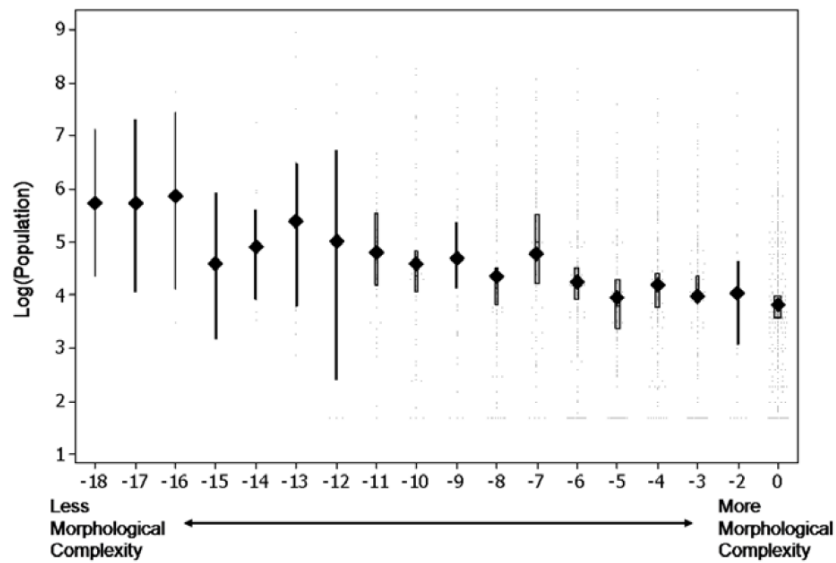
- Afgezien van enkele nieuwe synthetische vormen (Van Haeringen 1950), hebben de Germaanse talen (de Romaanse evengoed, trouwens) een grote omslag gezien van synthetisch naar analytisch .
- "Het overgrote deel van de veranderingen die het Nederlands de laatste duizend jaar of meer heeft meegemaakt, is in feite een rechtstreeks of indirect gevolg van deze deflexie." (Van der Horst 2004: 53)
- Wat is er gebeurd?

Het verlies van morfologie

- Afgezien van enkele nieuwe synthetische vormen (Van Haeringen 1950), hebben de Germaanse talen (de Romaanse evengoed, trouwens) een grote omslag gezien van synthetisch naar analytisch (deflexie)
- "Het overgrote deel van de veranderingen die het Nederlands de laatste duizend jaar of meer heeft meegemaakt, is in feite een rechtstreeks of indirect gevolg van deze deflexie." (Van der Horst 2004: 53)
- Wat is er gebeurd?
- Volwassenen hebben de taal gekaapt.

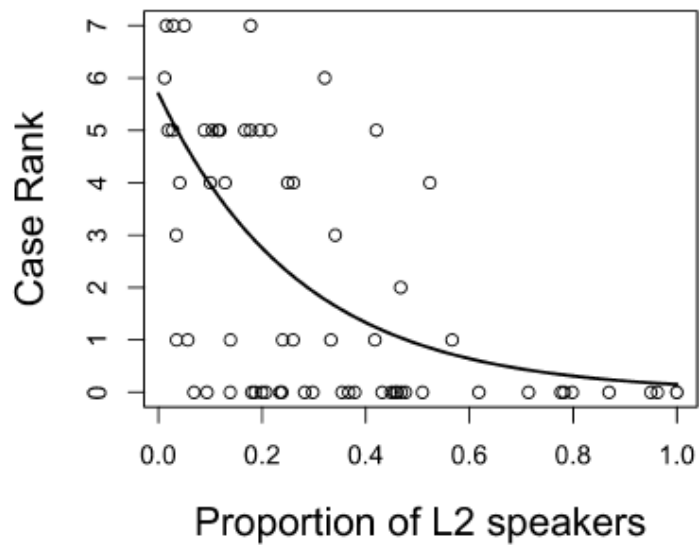
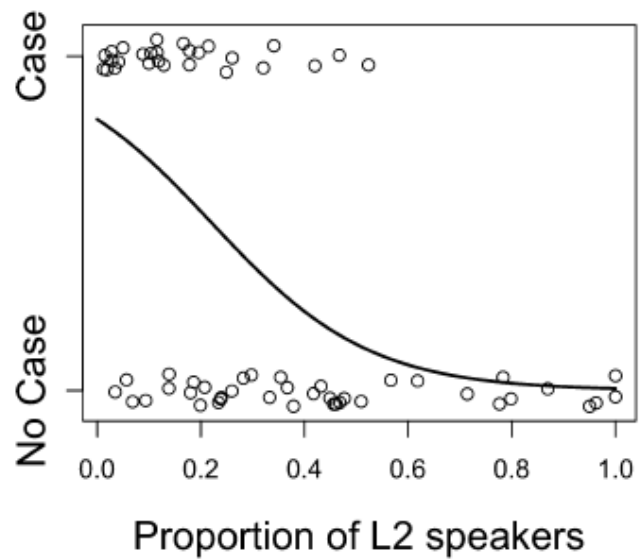
Demografische verklaringen voor het verschil tussen analytische en synthetische talen

- Lupyan & Dale (2010)
 - Door evolutionaire druk passen talen zich aan de gemeenschap aan (zie ook Christiansen and Chater 2008; Lupyan & Dale 2016)
 - ⇒ *Linguistic Niche Hypothesis*
 - **Esoterische talen:** morfologische complexiteit, **synthetisch**, voordelig voor L1-verwerving ⇒ kleinere talen
 - **Exoterische talen:** analytisch-syntactische complexiteit, transparantie, **analytisch**, voordelig voor L2-verwerving ⇒ grotere talen

↩ Lupyan & Dale 2010

↓ Bentz & Winter 2013

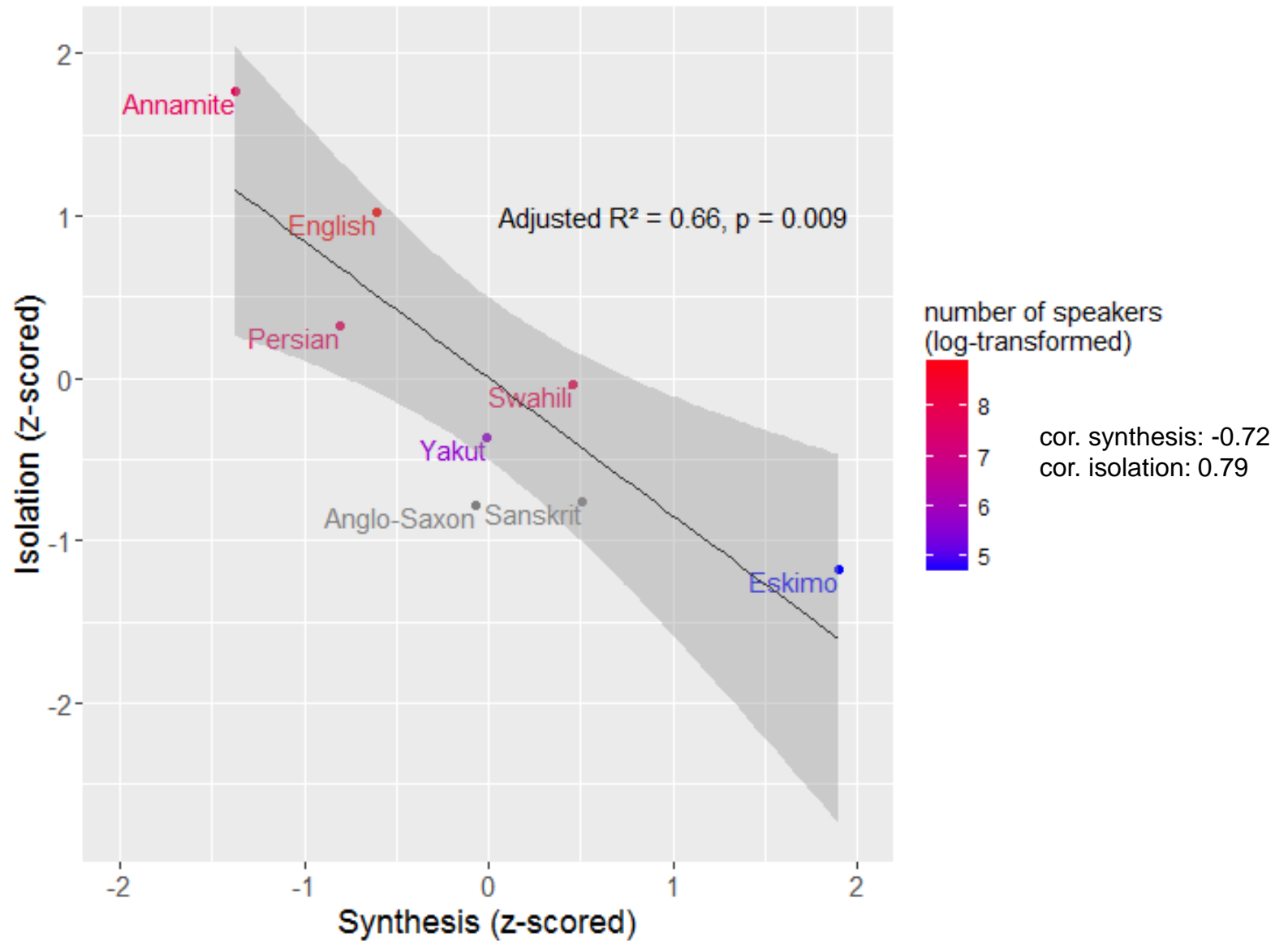
Van synchronie naar diachronie

Greenberg (1960)

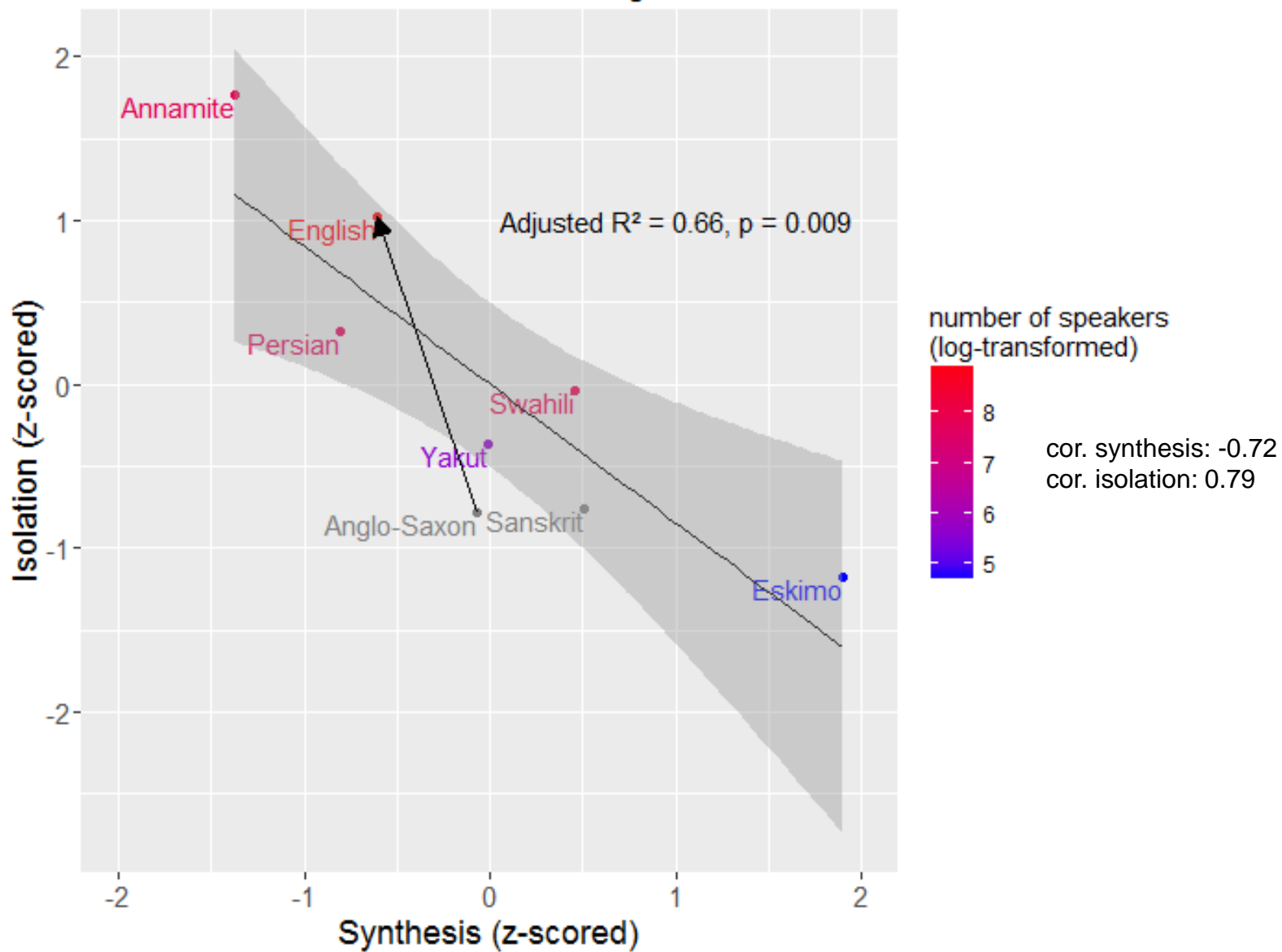
- Index of synthesis (proportie morfemen over woorden)
- Index of isolation (proportie woordvolgorde over andere manieren van grammaticale verbindingen)
- Ook nog andere indices (Index of agglutination, Index of compounding, Index of inflection, Index of prefixation ...).
- Berekend op 100-woorden excerpten in verschillende talen (arbeidsintensief)

	Sanskrit	Anglo-Saxon	Persian	English	Yakut	Swahili	Annamite	Eskimo
Synthesis.....	2.59	2.12	1.52	1.68	2.17	2.55	1.06	3.72
Isolation.....	.16	.15	.52	.75	.29	.40	1.00	.02

Plot of the enhanced Greenberg 1960 data

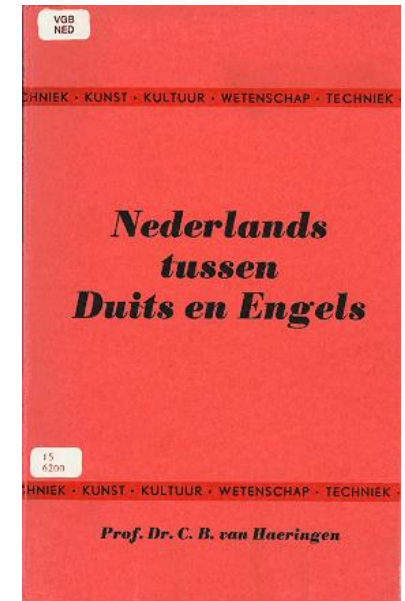

Plot of the enhanced Greenberg 1960 data

Veranderingen in Germaanse talen

- Engels > Nederlands > Duits
- Van Haeringen 1956; Hüning et al. 2006; Vismans et al. 2010; Ruigendijk et al. 2012; Van der Wouden et al. 2012; Scott 2016; Smessaert et al. 2017)
- In alle geledingen van de grammatica:
 - Genus
 - pronominale naamvallen
 - tempus, aspect, modus
 - persoon
 - lidwoorden
 - (S-to-O, S-to-S, O-to-S) raising
 - V1-conditionelen
 - possessieve datieven (Van de Velde & Lamiroy 2017)
 - ...
- Uitzonderingen: exaptaties (Van de Velde & Norde 2016)

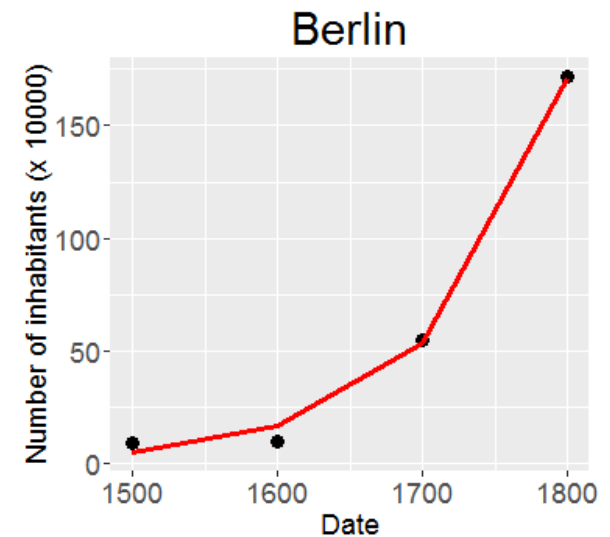
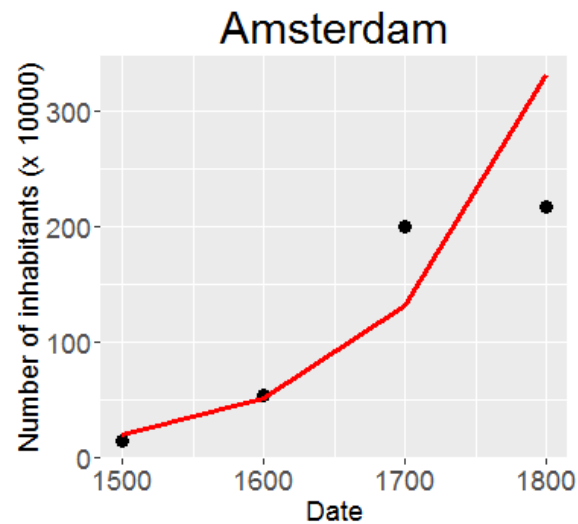
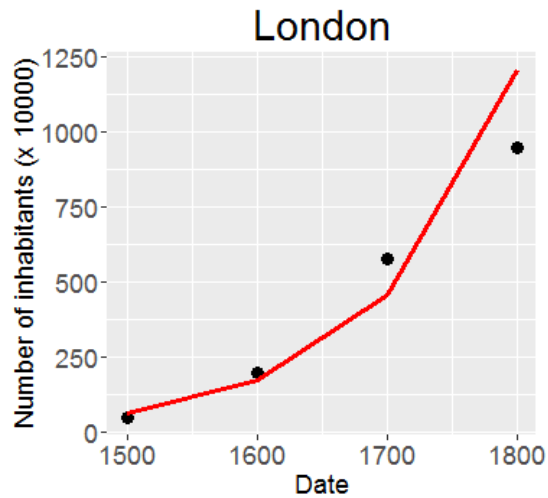
Demografie

- Kunnen we die veranderingen koppelen aan demografie?
- Historische demografie is lastig: er zijn geen heldere data over populatiegrootte en migratie.
- We kunnen werken met verstedelijking:
 - In pre-industriële tijden is bevolkingsgroei te groot om alleen verklaard te kunnen worden door natuurlijke aanwas (De Vries 1984:199-266, Howell 2006:208)
 - Migratie leidt tot 'koineisering' (Kerswill 2002), ten gevolge van een influx van L2 sprekers .
 - Taaldiversiteit was hoger in de Middeleeuwen en Vroegmoderne steden.
 - B.v. Frans in Frankrijk: 1790: 20% (Certeau et al. 2002), 1893: 75% (Weber 1991: 95)
 - Dialecten waren vaak onderling onverstaanbaar.

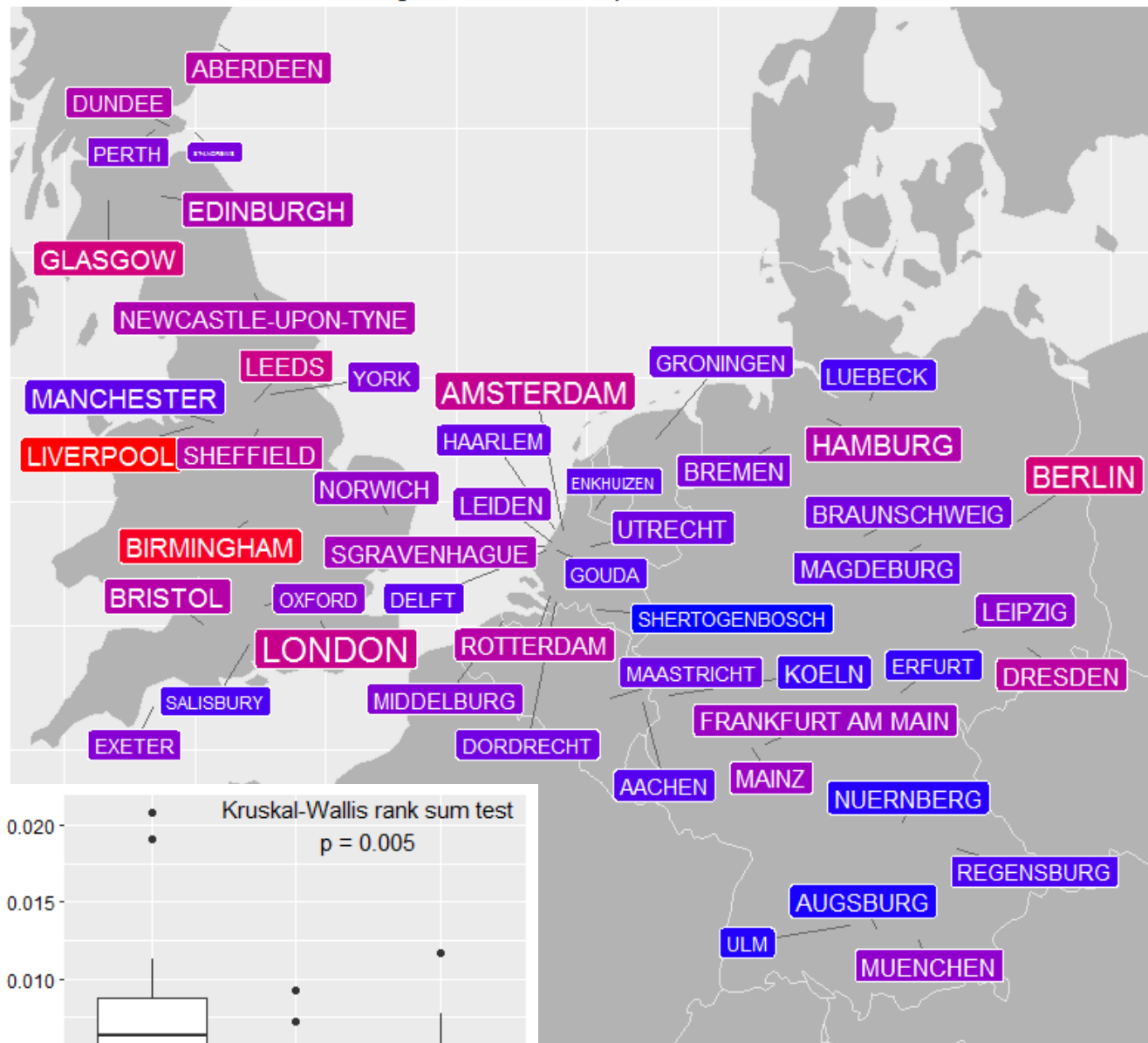
Urbanisatie

- Zien we een versnelde urbanisatie in die taalgebieden die sneller analytiseren?
- Tussen talen: Engels > Nederlands > Duits
- Binnen talen: Nederlands

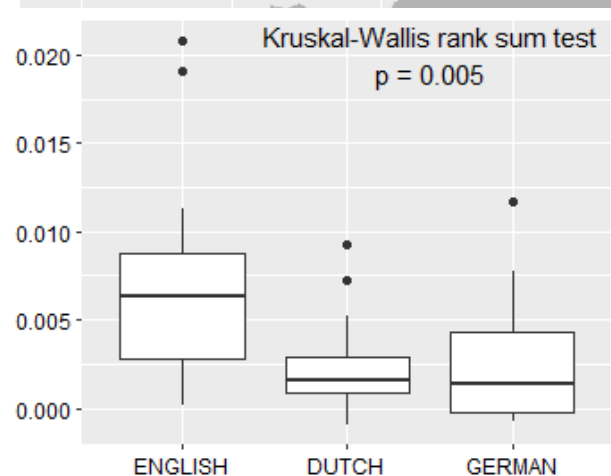
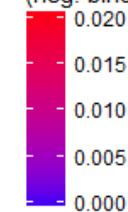
Groei, gemeten met een negatieve binomiale regressie

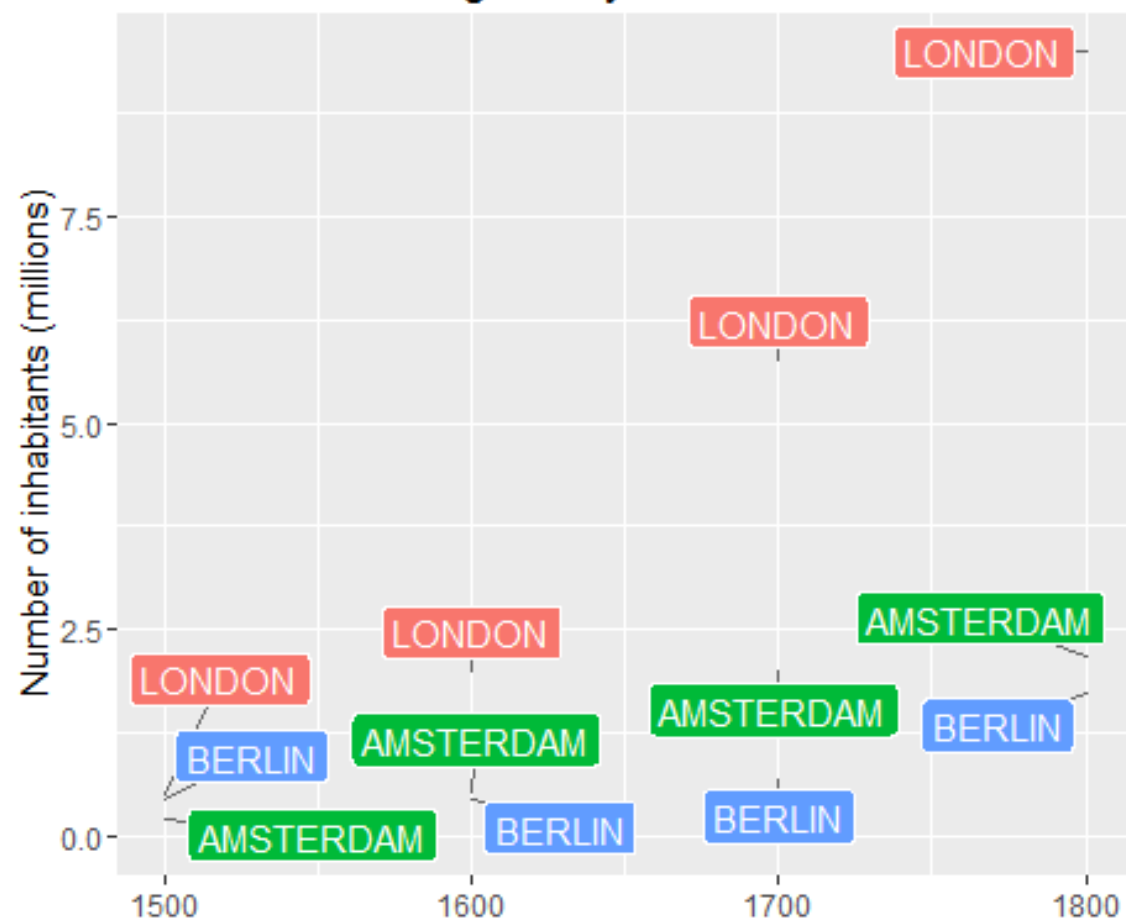
10 largest cities in each period in each area

Growth 1500-1800
(neg. binomial regression)

Largest city in the area

Case study over morfologische simplificëring

- Germaanse talen hebben twee morfologische strategieën voor het bouwen van preterita (afgezien van analytische perfecta (VTT)):

1. Sterke vervoeging:

- *zing – zong*
- Ablaut, gebaseerd op Indo-Europees aspectueel systeem (perfectum > preteritum)

PIE wortel <i>*b^h_id^h-</i>	e-trap (presens)	o-trap (perfectum)
Grieks	<i>peíth-omai</i>	<i>₂pé-poith-a</i>
Gotisch	<i>beid-an</i>	<i>*baid-</i> (PGm <i>ǣ</i> < PIE <i>ǝ</i>)

2. Zwakke vervoeging

- *werk – werkte*
- Dentaalsuffix, gebaseerd op analytische vorm [WERKWOORD + **d^heh₁-*, ('deed')]

Gotisch	<i>beid-an</i>	<i>*baid-</i>
Nederlands	<i>beid-en</i> (~ [†] <i>bijden</i>)	<i>beid-de</i>

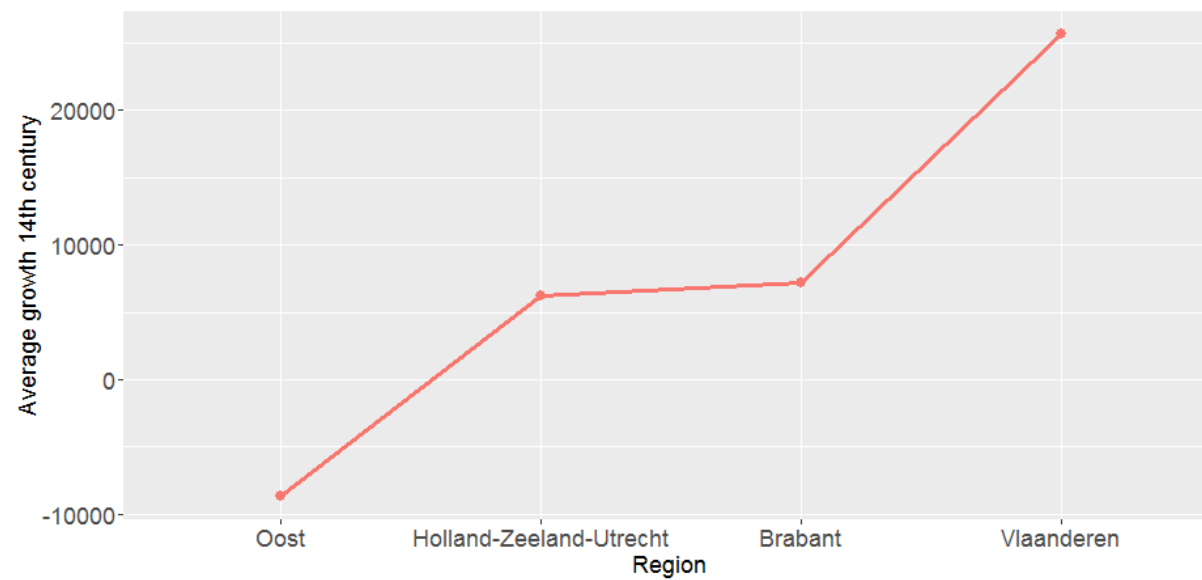
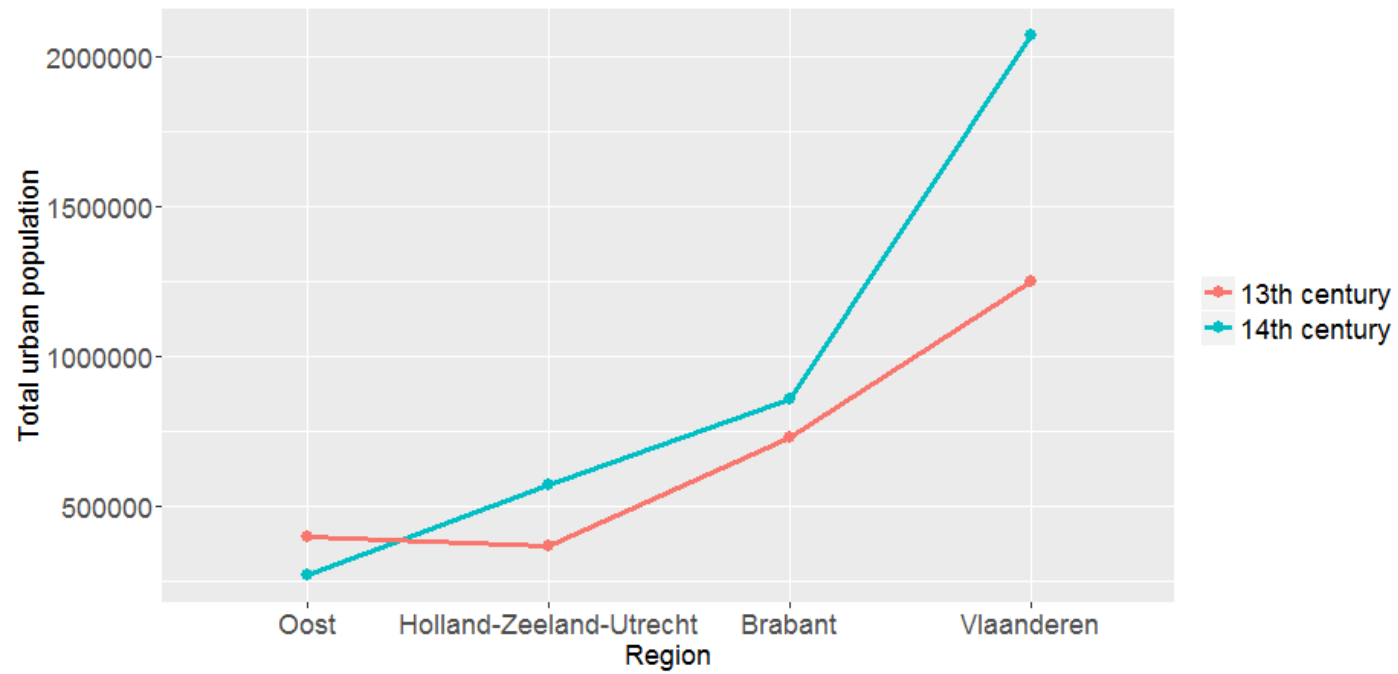
Case study on simplification: weak preterites

- Verschillende veranderingen doen zich voor:
 - onregelmatigisering (*koop* – *kocht*)
 - van de ene sterk ablautklasse naar de andere (*heffen* – *hief* < *hoef*)
 - zwakke naar sterke vervoeging (*vragen* – *vroeg* (vs. Germ. *fragte*))
 - sterke naar zwakke vervoeging (*kerfde* < *karf*)

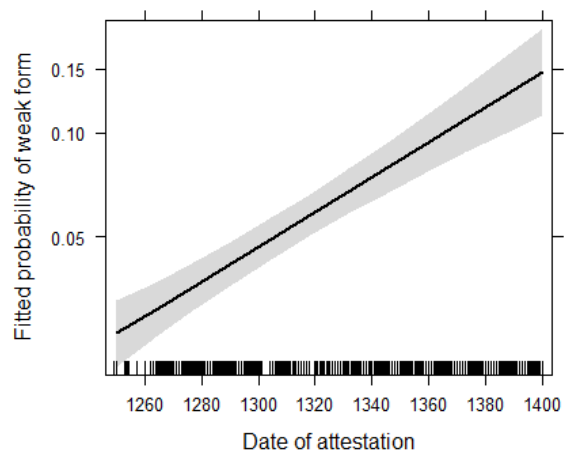
⇒ Langetermijnontwikkeling, over vele eeuwen

Case study on simplification: weak preterites

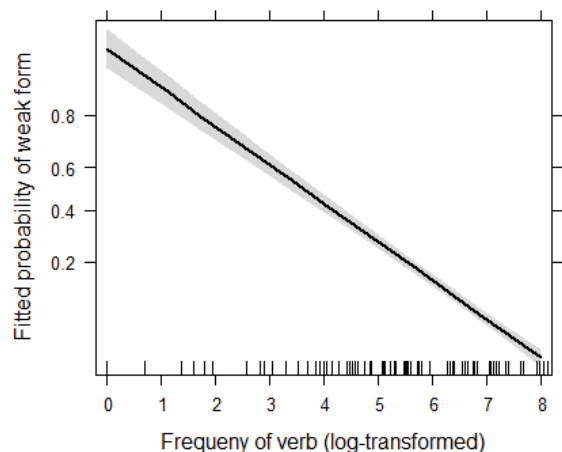
- Verschillende veranderingen doen zich voor:
 - onregelmatisering (*koop* – *kocht*)
 - van de ene sterk ablautklasse naar de andere (*heffen* – *hief* < *hoef*)
 - zwakke naar sterke vervoeging (*vragen* – *vroeg* (vs. Germ. *fragte*))
 - sterke naar zwakke vervoeging (*kerfde* < *karf*)
- ⇒ Langetermijnontwikkeling, over vele eeuwen
- De zwakke inflectie is eenvoudiger (geen onderscheid in klassen) en transparanter (gesegmenteerd)
- Volgt een Engels > Nederlands > Duits trend
- Verloopt aan verschillende snelheden in het Nederlands

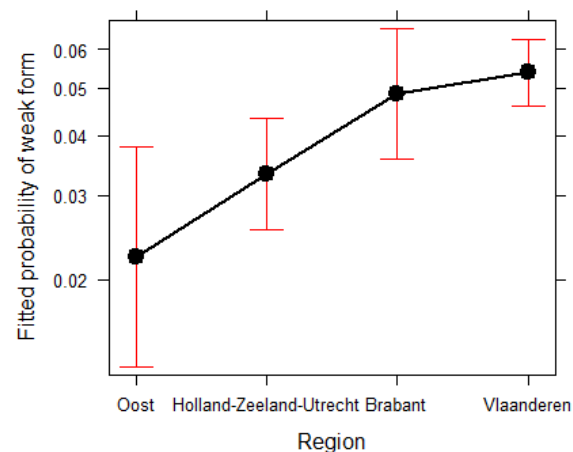
Partial effect logistic regression

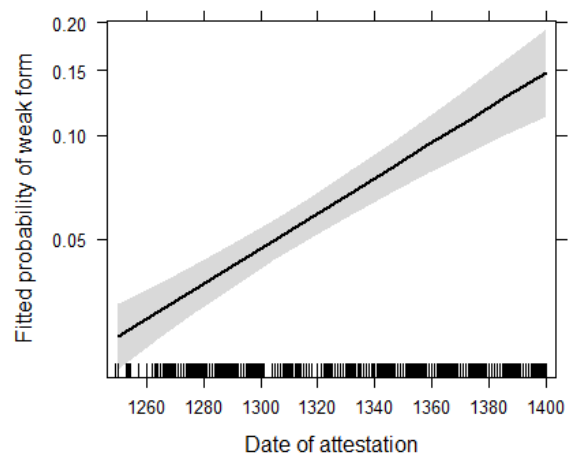
Partial effect logistic regression

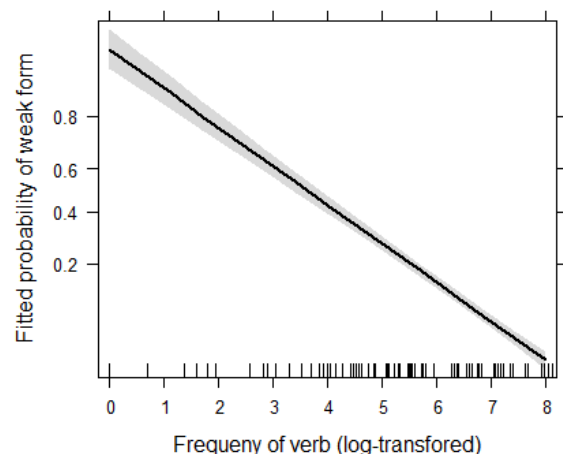
Partial effect logistic regression

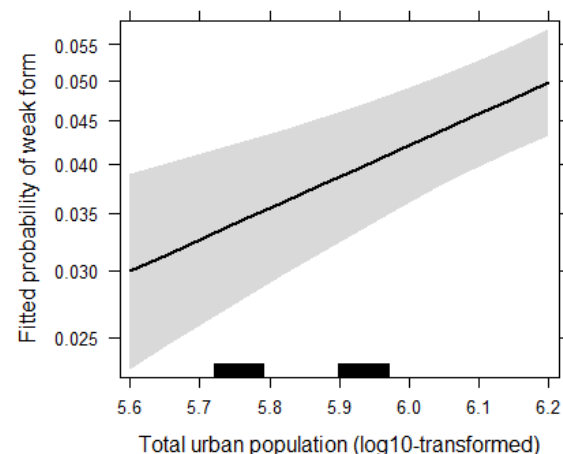
Partial effect logistic regression

Partial effect logistic regression

Partial effect logistic regression

Conclusies

- Taalverandering is gekoppeld aan demografie (L2-sprekers)
- Tussen talen van verschillende families
- Tussen talen van dezelfde familie (Engels, Nederlands, Duits)
- Binnen een taal (Nederlands)

Isabeau De Smet

Dirk Pijpops

Quantitative Lexicology and Variational Linguistics
KU Leuven